

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

HTTP://DERGIPARK.ORG.TR/PUB/YEGAH

e-ISSN: 2792-0178

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received : 20.03.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted : 04.05.2025

Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2025

DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1661501>

e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

KİŞİLİĞİN SANAT OKURYAZARLIĞI VE SANATA KARŞI TUTUM ÜZERİNDEKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

MERDAN, Ethem¹, YILDIZ, Uğur², DOĞANYİĞİT YILDIZ, Sati³

ÖZ

Kişilik bireylerin sahip oldukları psikolojik, zihinsel ve fiziksel özelliklerinin oluşturduğu bir yapıdır ve oluşan bu yapı bireyin hayatını farklı şekillerde ve zamanlarda etkilemektedir. Öyle ki kişilik bireyin yaşam tarzını, olaylara yaklaşımını ve bakış açısını, isteklerini, tercihlerini, tutum ve davranışlarını, söylemlerini, kısaca hayatındaki pek çok unsuru etkileyebilmektedir. Etkilediği konulardan birisi de sanat olup, bireyin sanata olan ilgisine, tutumuna ve bakış açısına farklı bir anlam kazandırabilmektedir. Çünkü her birey sanata ilgi duymaz ve ilgi duyan bireyler üzerinde de bireylerin sahip olduğu kişilik özellikleri etkili olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum üzerindeki rolünü belirlemektir. Çalışmanın evreni, üniversitelerdeki Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki öğrenciler olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemini ise, 5 farklı üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki

¹ Doç. Dr, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksek Okulu, ethem.merdan@ahievran.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-2528-2326>

² Doç. Dr, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim ASD, uguryildiz40@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-9490-841X>

³ Doç. Dr, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, sati.doganvigitt@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-2246-5207>

öğrenciler oluşturmaktadır (n=392). Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veriler çevrimiçi anket ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutumu pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuç kişilik özelliklerinin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutumu artırdığı şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen bulgular tartışılmış ve bu konuda araştırma yapacaklara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, sanat okuryazarlığı, sanata karşı tutum, güzel sanatlar, sanat eğitimi.

EXAMINING THE ROLE OF PERSONALITY ON ART LITERACY AND ATTITUDES TOWARDS ART

ABSTRACT

Personality is a structure formed by individuals' psychological, mental and physical characteristics, and this structure affects the individual's life in different ways and at different times. In fact, personality can affect the individual's lifestyle, approach to events and perspective, desires, preferences, attitudes and behaviors, discourses, in short, many elements in their life. One of the points personality affects is art as it can give a different meaning to the individual's interest, attitude and perspective towards art. Not every individual is interested in art, and individuals' personality traits can impact those who are. The aim of this study is to determine the role of personality on art literacy and attitude towards art. The population of the study was determined as students at the Fine Arts Faculties of universities. The sample of the study consists of students at the Fine Arts Faculties of 5 different universities (n=392). Quantitative research method was used in the study, and data were collected via online survey. As a result of the analysis of the obtained data, it was determined that personality positively affects art literacy and attitude towards art. This result can be interpreted as personality traits increase art literacy and attitude towards art. The findings were discussed and suggestions were made for those who will conduct research on this subject.

Keywords: Personality, art literacy, attitude towards art, fine arts, art education.

GİRİŞ

Bireyin kendini ifade etmesine olanak sağlayan en etkili araçlardan biri sanattır. Sanat hem toplumu şekillendiren hem de toplum tarafından şekillenen kültürel bir olgudur. Sanatın toplumları dönüştürmedeki gücü de buradan gelir. Toplumların gelişmesinin en önemli sacayaklarından biri olan sanat aynı zamanda tarihine de ışık tutan, hakkında bilgi edinebileceğimiz önemli bir veri kaynağıdır.

Toplumların gelişmesine bu denli yön veren sanat, nitelikli bir eğitim ile algısı ve anlayışı gelişmiş bireylerin yetişmesine de katkı sağlayacak, geçmişi ile geleceği arasında daha sağlam bağ kuran bireyler gündemi daha doğru bir şekilde yorumlayacak ve çok yönlü bir bakış açısı kazanacaktır (Yıldız, 2022: 225). Dolayısıyla, sanata karşı bireyleri motive etmek yani bireyin bir işi yapma isteğini ve bunu devam ettirerek mutlu olma ve yapılan işin sonucundan haz almasını sağlamak önemlidir (Laçınbay ve Yılmaz, 2020: 470). Bu yüzden bireye küçük yaşlardan itibaren sanat eğitimi verilip, onun hayatta sürekli mutlu olması sağlanarak amaçlarına farklı bakış açıları ile ulaşması ve böylece hem kendisi hem de toplumla barışık bir birey olması sağlanabilir (Nadir ve Aşlı, 2025: 354). Çünkü sanatı önemseyen, sanata ilgi duyan ve sanatla yaşayan bireylerle birlikte toplumsal gelişmişlik ve kalkınma gerçekleşebilir. Bu yüzden gelişme hedefi olan ülkelerin sanat ve sanatçıya olan gerekli önemi ve değeri vermeleri gerekmektedir.

Sanatın önemi ve gerekliliği her ne kadar toplumlar tarafından kabul görse de sanat eğitimcisinin bu konudaki inancı öğrenciler üzerinde çok daha büyük bir etki uyandırmaktadır. Öğrenciler açısından canlı bir kaynak ve yol gösterici olan sanat eğitimcisinin sanata karşı tutumu, öğrencilerin de bu alana karşı tutumunu belirleyen önemli bir faktördür. Profesyonel sanat eğitimi alan ve geleceğin sanat eğitimcisi olacak olan bireylerin sanata karşı geliştireceği tutumun belirlenmesi, sanat eğitiminin de ihtiyaçlarının belirlenmesi açısından önemlidir (Ayaydın ve Kurtuldu, 2010: 208). Sanata karşı olumlu tutum geliştiren bireylerin aynı zamanda iyi birer sanat okuryazarı olması ve bu bireylerin sanat eğitimini daha etkili bir şekilde yapması ve onların yetiştireceği öğrencilerin de sanat okuryazarlık düzeylerinin böylelikle artacağı düşünülebilir (Doğan, 2023: 678). Çünkü sanat, bireyin yaratıcılığını geliştiren, iç dünyasında yeni dinamikler oluşmasını sağlayan ve birçok zihinsel problemi çözen bir araçtır (Laçınbay, 2021: 1227).

Bireylerin kişilik özellikleri onların pek çok şeye olduğu gibi sanata karşı olan ilgilerini ve tutumlarını da belirleyebilir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişiliğin müzik tercihindan

(Erdal, 2009: 44; Şenel, 2014: 226), renk tercihinine (Per, 2010: 144) sanatın pek çok alanında etkili olduğu görülmektedir. Çalışmada, kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum üzerindeki rolü incelenmektedir. Literatür incelendiğinde kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum üzerindeki etkisine yönelik yeterince bir çalışma ile karşılaşılammıştır. Çalışma bu noktada literatüre katkı sunması ve bu konularda araştırmacılara yol göstermesi açısından önemlidir. Çalışmanın amacı, kişilik, sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum arasındaki etkileşimleri analiz etmektir. Araştırma beş farklı üniversitede yer alan güzel sanatlar fakültesinin öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Çalışma kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum üzerindeki rolünün öneminin anlaşılması için güzel sanatlar fakültesindeki öğrenciler örnekleminde yapılmıştır.

Kişilik

Kişilik, bireyin doğuştan getirdiği fiziksel, zihinsel ve psikolojik özellikleri ile içinde yaşadığı aile, sosyal çevre ve aldığı eğitime göre şekillenen davranış, tutum ve eylemlerin dışavurumudur (Çiçek ve Aslan, 2020: 138). Başka bir deyişle kişilik parmak izi gibidir ve bireyin düşünce, duygu, ilgi, tutum ve davranış ölçütleriyle farklı olarak algılanmasını sağlayan özellikleridir (Hazar, 2006: 139). Bu nedenle bireyler kişilik özelliklerine uygun seçimler yaptığında özellikle mesleki seçimlerinde daha isabetli kararlar vermiş olurlar. Nitekim bireyin başarılı, tatminkâr ve mutlu olması kişiliğine uygun seçimler yapması ile doğrudan ilişkilidir (Gökdeniz ve Merdan, 2011: 23). Bu aynı zamanda bireyin hem dışsal hem de içsel anlamda tutarlı olmasını sağlayarak (Çiçek ve Aslan, 2020: 139) kendisiyle çatışma yaşamasına da engel olacaktır.

Kişilik; bireylerin kendilerine özgü ve kalıcı nitelikteki düşünce, duygu ve davranışlarına katkı sunan, bunların nedenlerini belirlemelerine yardımcı olan, onlara kim olduklarını gösteren psikolojik özellikleridir (Mount vd., 2005: 448-449; Pervin ve Cervone, 2010: 8). Bu özellikler bireyi diğerlerinden farklı kılmaktadır ve bireyin tüm yaşamını doğrudan etkilemektedir. Öyle ki bireyin kendisini, sahip olduğu özellikleri tanıyarak çevresine uyum sağlamasına ve toplumsal yaşamda kendisine bir yer kazanmasına yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan kişilik, bireylerin aynı olay ve durumlar karşısında farklı algılama ve çözümler geliştirmelerine olanak tanır (Erkuş ve Tabak, 2009: 216).

Kişiliği oluşturan temel unsurlar bedensel yani fiziksel (yaş, cinsiyet ve dış görünüş gibi), kültürel unsurlar ve aile unsuru, sosyalleşme süreci (sosyal sınıf ve yapı), durumsallık unsurları

(medya, kitle iletişim organları vb.) şeklinde sınıflandırılabilir (Yücel ve Taşçı, 2008: 687). Kişilik yapısının ve onu etkileyen unsurların ortaya konulması, bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerine göre yaşamı boyunca tercihlerini belirlemelerinde ve aldığı kararlarda yardımcı olacaktır. Böylece birey sahip olduğu özellikleri daha iyi tanıyacak, sosyal ilişkilerini daha sağlıklı kuracak, tutum ve davranışlarını daha iyi yönetecektir (Durna, 2005: 276).

Sanat Okuryazarlığı

Sanat okuryazarlığı, sürekli gelişen ve değişen dünyada bireylerin içinde yetiştiği kültürün de etkisiyle oluşturduğu sanat algısıyla, dünyanın başka ülkeleri ve kültürlerinin ürünü olan sanat arasında ilişki kurabilen, mesleği sanat olan bireylerin hem mesleklerinde hem de kişisel yaşantılarında ihtiyaç duyacakları bilgiye ulaşabilmeye ve ulaştıkları bilgileri mesleki uygulamalarına aktarabilmeye olanak sağlayan bir okuryazarlık türüdür (Yücetoker, 2014: 115). Güzel sanatlar eğitimi teorik ve uygulamalı derslerin bir arada olduğu, aynı zamanda teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürüldüğü özel bir alan eğitimi olduğundan sanat okuryazarlığı bu alanlar için önemli bir okuryazarlık türüdür (Yücetoker, 2015: 670). Bu alanda eğitim alan bireylerin sanata ilişkin daha çok araştırma yapması ve sanat üzerine daha çok kafa yorması nedeniyle iyi bir sanat okuryazarı olması beklenebilir (Yıldız, 2022: 225).

İyi bir sanat okuryazarı; sanatsal bilgiye ulaşabilme ve onu kullanabilme, okuyabilme, sanatsal açıdan eksiklerinin farkına vararak bunları giderirken edindiği yeni bilgi ve beceriyi sanat üretimine de yansıtacağından, sanatın bütün elemanları arasındaki ilişkiyi de anlamlandırma ve yorumlama becerisi kazanacaktır. Bu noktada sanat eğitimi veren kurumların sanat okuryazarlığını geliştirmeye yönelik olarak öğretim programlarını gözden geçirerek güncellemeleri bu alanda eğitim alan öğrenciler açısından oldukça önemlidir (Mollaoğlu ve İlhan, 2022: 605). Nitekim uygar bir toplumun en önemli belirleyicilerinden biri ürettiği sanattır. Nitelikli bir sanat eseri nitelikli bir sanat eğitimi ile mümkündür. Bu nedenle sanat eğitiminin amacı yaratıcı, özgüveni ve estetik beğeni düzeyi yüksek, sanat okuryazarlığına sahip bireyler yetiştirmek olmalıdır (Dikici, 2006: 4).

Sanata Karşı Tutum

Tutum; bireyin bir olaya, nesneye ve insana karşı duygu, düşünce, his ve tepkilerini düzenleyen eğilimdir (Çöllü ve Öztürk, 2006: 375). Birey, içinde yaşadığı toplumdan etkilenerek inanç ve

değer yargısı geliştirir. Bu da onun olaylara karşı duygularını ve olayları algılama biçimini etkiler. Dolayısıyla bireyin bir objeye karşı geliştireceği tepkinin düzeyi de bütün bunlardan etkilenebileceği gibi aynı zamanda geleceğe yönelik bir tepki niteliği de taşır (Ülgen, 1995: 97). Tutum, bir ölçme aracı olarak değerlendirildiğinde, bireye özgüdür ve tutumun öznel olduğu söylenebilir (Nadir ve Aslı, 2025: 355). Bireyin geliştirdiği tutum, başarısını etkilemektedir. Bu nedenle belirli etkinliklere yönelik tutumun belirlenmesi o etkinlikteki başarıyı da belirlemek açısından önem arz etmektedir (Dede, 2016: 1563). Ayrıca bireylerin ilgi ve tutumlarının daha olumlu olması öğrenme yaşantılarının da daha sağlıklı olabilmesine olanak sağlamaktadır (Türkoğuz ve Yayla, 2011: 256).

İnsanların ortak yaşantısının ürünü olan sanat eserleri, yarattığı etki bakımından onların duygu durumlarını etkileyerek sanata karşı bir yargı ortaya çıkarmaktadır. Sanata, sanatçıya, sanat ürününe, sanatın eğitim sürecinin önem ve gerekliliğine karşı olan bu tutumlar hem sanatçı ve sanatsever arasında duyuşsal bir bağ oluşmasına yol açar hem de mevcut durumun saptanarak sanat eğitiminin ihtiyaçlarını belirlenebilmesine olanak sağlar. Böylelikle sanat eğitiminin yapısı gözden geçirilerek, sanat eğitiminin özelliklerine ilişkin ve ulaşılmak istenen amaca yönelik yenilikler yapmak mümkün olur (Ayaydın vd., 2018: 3).

YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 12.03.2025 tarih ve 2025/05/07 karar numarasıyla Etik Kurul izni alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler online soru formu (anket) ile toplanmıştır. Soru formu dört bölümden oluşmaktadır:

Demografik Sorular: Yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, annenin ve babanın eğitim durumuna ilişkin 6 soru yer almaktadır.

Kişilik Ölçeği (Beş Faktör Kişilik): Ölçek Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilmiştir ve Horzum vd. (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 10 ifadeden ve 5 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar “dışa dönüklük, duygusal dengelilik, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık” şeklindedir.

Sanat Okuryazarlığını Ölçeği: Ölçek Yücetoker (2014) tarafından geliştirilmiştir. 26 ifade ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar “sanatsal bilgiyi kullanma, sanatsal bilgilere ulaşma, sanatsal bilgi ihtiyacını tanımlama, kuramsal araştırmaları performansa döndürebilme” şeklindedir.

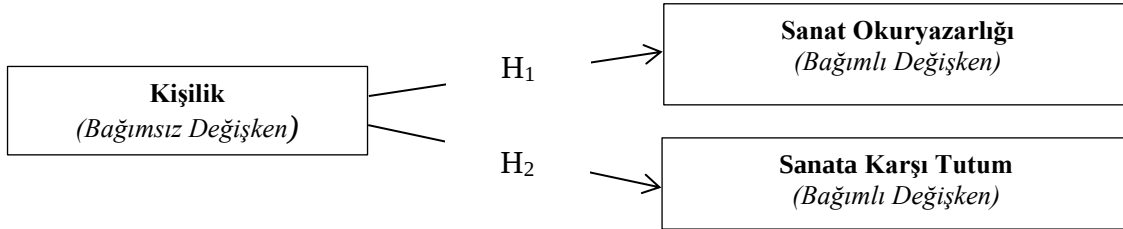
Sanata Karşı Tutum Ölçeği: Dede (2016) tarafından geliştirilmiştir. 21 ifadeden ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar “sanat eğitime değer verme, sanatsal etkinliklere katılma, sanatın gerekliliği, kişisel sanatsal eğilim” şeklindedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, beş farklı üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi’ndeki öğrenciler oluşturmaktadır. Evrendeki herkese ulaşmak güç olduğundan, maliyet ve zaman kısıtlarından dolayı örnekleme yoluna gidilmiştir ve hızlı ve pratik olması, gönüllü katılımcılara kolay ulaşma imkânı sağlaması açısından kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Erkuş, 2017: 138). Evrenin sayısının belli olduğu durumlarda 384 örneklem sayısının yeterli olduğu söylenebilir (Cohen vd., 2000: 95). Bu bağlamda çalışmada evren tam olarak bilinmediğinden öğrencilere online anket formu uygulanmıştır ve 392 kişiden veri elde edilmiştir.

Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırma modeli aşağıdaki Şekil 1’deki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırma Modeli.

Literatür incelendiğinde, Rosenbluh vd. (1972) çalışmalarında sanat tercihi ile kişilik arasındaki ilişkiyi incelemişler ve çalışma sonucunda romantik sanat tercih edenlerin nevrotiklikle ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Uzun ve Kalyoncu (2022) çalışmalarında okul öncesi öğretmen adaylarının, kişilik alt boyutlarından deneyime açıklık ve yumuşak başlılık ile görsel sanatlar dersine yönelik tutum arasında pozitif yönlü; sınıf öğretmeni adaylarının, kişilik alt boyutlarından deneyime açıklık, yumuşak başlılık, dışadönüklük ve sorumluluk ile görsel sanatlar dersine yönelik tutum arasında yine pozitif yönlü ilişkiler tespit etmişlerdir. Furnham ve Chamorro-Premuzic (2004) çalışmalarında kişiliğin alt boyutlarından deneyime açıklık ile sanat deneyimi

arasında pozitif yönlü ilişkiler saptamışlardır. Erdal (2009) çalışmasında müzik tercihinde kişilik özelliklerinin etkili olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmalara göre kişilik ile sanat arasında çalışmaların yapıldığı görülmektedir ancak; literatür incelendiğinde kişilik ile sanat okuryazarlığı ve kişilik ile sanata karşı tutum arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu boşluğu doldurmak için araştırma modelinden hareketle oluşturulmuş hipotezler şu şekildedir:

H1: Kişilik sanat okuryazarlığını pozitif yönde etkilemektedir.

H2: Kişilik sanata karşı tutumu pozitif yönde etkilemektedir.

BULGULAR

Araştırmadaki katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de açıklanmaktadır.

Cinsiyet	F (Sıklık)	Yüzde (%)
Kadın	273	69,6
Erkek	119	30,4
Yaş	F (Sıklık)	Yüzde (%)
18-25	297	75,8
26-30	57	14,5
31-35	19	4,8
36-40	8	2,0
41-45	6	1,5
46-üstü	5	1,3
Sınıfınız	F (Sıklık)	Yüzde (%)
1. Sınıf	82	20,9
2. Sınıf	58	14,8
3. Sınıf	178	45,4
4. Sınıf	74	18,9
Bölümünüz	F (Sıklık)	Yüzde (%)
Geleneksel Türk Sanatları	24	6,1
Müzik	325	82,9
Resim	43	11,0
Annenizin Eğitim Düzeyi	F (Sıklık)	Yüzde (%)
İlköğretim	180	45,9
Lise&Dengi	128	32,7
Önlisans	44	11,2
Lisans	39	9,9
Lisansüstü	1	,3
Babanızın Eğitim Düzeyi	F (Sıklık)	Yüzde (%)
İlköğretim	146	37,2
Lise&Dengi	130	33,2
Önlisans	46	11,7
Lisans	67	17,1
Lisansüstü	3	0,8

Tablo 1. Demografik Bulgular.

Tablo 1’de görüleceği üzere katılımcıların çoğunluğunu % 69,6 ile kadınlar oluşturmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun yani % 75,8’inin 18-25 yaş aralığında yer aldığı saptanmıştır. Katılımcıların eğitim gördükleri sınıf düzeyine bakıldığında çoğunluğunun yani %45,4’ünün 3. sınıfta okudukları ve eğitim gördükleri bölüme bakıldığında ise % 82,9’unun müzik bölümünde oldukları görülmektedir. Annenin eğitim düzeyine bakıldığında % 45,9’unun ilköğretim ve babanın eğitim düzeyine bakıldığında ise %37,2’sinin yine ilköğretim düzeyinde eğitim aldıkları tespit edilmiştir.

Ölçeklerin güvenirlik değerleri (cronbach alpha) aşağıdaki Tablo 2’dedir.

Ölçekler	Ölçme Aralığı	İfade Sayısı	Cronbach α
Kişilik	5’li Likert	10	0,924
Sanat Okuryazarlığı	5’li Likert	26	0,926
Sanata Karşı Tutum	5’li Likert	21	0,821

* $0,80 < \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirir.

Tablo 2. Araştırma Ölçeklerine İlişkin Cronbach Alpha Değerleri.

Tablo 2’de görüleceği üzere, bağımsız değişken (kişilik) ve bağımlı değişkenler (sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum) güvenirlik analizine tabi tutulmuştur. Cronbach alpha değerlerine bakıldığında kişilik, sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum ölçeklerinin yüksek derecede güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıdaki Tablo 3’de kişilik ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri				
	1	2	3	4	5
K1	,907				
K7	,904				
K3	,901				
K9	,900				
K5	,899				
K10		,834			
K8		,773			
K2			,946		
K4				,894	
K6					,866
KMO=0,936 Bartlett P=0,00 Toplam Açıklanan Varyans=% 93,71					

Tablo 3. Kişilik Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları.

Tablo 3’de kişilik ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları görülmektedir. Bu tabloya göre veri setinin faktör analizine uygunluğunu gösteren Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0,93’tür. Bartlett değeri incelendiğinde anlamlı olduğu ($P=0,00$) gözlenmektedir. Buradan hareketle soru setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Ölçüm aracının güvenilirlik değerleri uygun düzeydedir. Kişilik ölçeği boyutları bakımından toplam varyansın % 93,71’ini açıklayan 10 madde ve 5 boyut tespit edilmiştir. Asıl ölçekte de 10 madde ve 5 boyut olduğu görülmektedir. Burada soru dağılımı farklılık göstermiştir, ancak hiçbir soru analiz kapsamından çıkarılmamıştır. Aşağıdaki Tablo 4’te sanat okuryazarlığı ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri			
	1	2	3	4
SO6	,840			
SO4	,794			
SO2	,790			
SO8	,698			
SO7	,689			
SO13	,651			
SO5	,639			
SO1	,570			
SO3	,537			
SO22		,748		
SO26		,730		
SO16		,718		
SO15		,597		
SO23		,527		
SO21			,770	
SO19			,757	
SO20			,739	
SO12			,673	
SO24			,511	
SO10				,852
SO25				,751
SO11				,746
SO18				,682
KMO=0,880	Bartlett P=0,00	Toplam Açıklanan Varyans=% 62,53		

Tablo 4. Sanat Okuryazarlığı Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları.

Tablo 4’e göre veri setinin faktör analizine uygunluğunu gösteren Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0,88 olarak ve Bartlett değeri anlamlı olarak tespit edilmiş ($P=0,00$) ve soru setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Ölçüm aracının güvenilirlik değerleri uygun düzeydedir.

Buna göre sanat okuryazarlığı boyutları bakımından toplam varyansın % 62,53'ünü açıklayan 23 madde ve 4 boyut tespit edilmiştir. Asıl ölçekte de 26 madde ve 4 boyut olduğu görülmektedir. Faktör yükü düşük olan 9., 14. ve 17. sorular çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 5'te sanata karşı tutum ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri			
	1	2	3	4
ST14	,849			
ST16	,780			
ST11	,753			
ST18	,735			
ST13	,711			
ST15	,699			
ST12	,684			
ST19	,663			
ST17	,509			
ST5		,751		
ST7		,650		
ST4		,549		
ST2			,841	
ST1			,749	
ST6			,554	
ST8				,872
ST3				,629
KMO=0,879	Bartlett P=0,00	Toplam Açıklanan Varyans=% 63,16		

Tablo 5. Sanata Karşı Tutum Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları.

Tablo 5'e göre veri setinin faktör analizine uygunluğunu gösteren Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0,87 olarak ve Bartlett değeri anlamlı olarak tespit edilmiş ($P=0,00$) ve soru setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Ölçüm aracının güvenilirlik değerleri uygun düzeydedir. Buna göre sanat okuryazarlığı boyutları bakımından toplam varyansın % 63,16'sını açıklayan 17 madde ve 4 boyut tespit edilmiştir. Asıl ölçekte de 21 madde ve 4 boyut olduğu görülmektedir. Faktör yükü düşük olan 9., 10., 20 ve 21. sorular çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 6'da kişilik, sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

		Kişilik
Sanat Okuryazarlığı	Pearson Correlation	,305**
	Sig. (2-tailed)	,000
Sanata Karşı Tutum	Pearson Correlation	,236**
	Sig. (2-tailed)	,000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 6. Kişilik İle Sanat Okuryazarlığı ve Sanata Karşı Tutum Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları.

Tablo 6’ya göre kişilik ile sanat okuryazarlığı arasında ($r= 0.305$; $p<0.01$) pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer taraftan kişilik ile sanata karşı tutum arasında da ($r= 0.236$; $p<0.01$) pozitif yönlü bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir.

Aşağıdaki Tablo 7’de kişiliğin sanat okuryazarlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Model I	B	Sig.	Beta	t
Sabit	2,841	,000		24,308
Kişilik	,190	,000	,305	6,334
R	,305			
R²	,093			
Düzeltilmiş R ²	,091			
Standart Hata	,57205			
F Değeri	40,114			

Tablo 7. Kişilik İle Sanat Okuryazarlığı Arasındaki İlişkiye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.

Tablo 7’deki model I istatistiksel olarak anlamlıdır ($R^2= 0,093$; $F = 40,114$; $p<0.01$). Model belirleyici değişken olan kişilik bağımlı değişkendeki varyansı % 9 açıklamaktadır. Kişilik, sanat okuryazarlığını düşük düzeyde de olsa, pozitif yönde etkilemektedir ($\beta= ,305$; $p<0.01$). Bu bağlamda **H1 hipotezi kabul edilmektedir.**

Aşağıdaki Tablo 8’de kişiliğin sanata karşı tutum üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Model II	B	Sig.	Beta	t
Sabit	3,640	,000		40,739
Kişilik	,110	,000	,236	4,795
R	,236			
R²	,056			

Düzeltilmiş R ²	,053
Standart Hata	,43722
F Değeri	22,989

Tablo 8. Kişilik İle Sanata Karşı Tutum Arasındaki İlişkiye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.

Tablo 8'deki model II istatistiksel olarak anlamlıdır ($R^2 = 0,056$; $F = 22,989$; $p < 0.01$). Model belirleyici değişken olan kişilik bağımlı değişkendeki varyansı % 5 açıklamaktadır. Yani kişilik, sanata karşı tutumu düşük düzeyde de olsa etkilemektedir. Araştırma bulgularına göre kişilik, sanata karşı tutum üzerinde pozitif etkiye sahiptir ($\beta = ,236$; $p < 0.01$). Bu bağlamda **H2 hipotezi kabul edilmektedir.**

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma beş üniversitedeki Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Çalışmanın amacı, kişiliğin sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum üzerindeki etkisini belirlemektir. Çalışma kapsamındaki demografik bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların büyük bir kısmını kadınlar oluşturmaktadır ve katılımcıların çoğunluğunun 18-25 yaş grubunda yer aldığı, 3. sınıfta ve müzik bölümünde eğitim gördükleri, anne ve babalarının ilköğretim düzeyinde eğitim aldıkları görülmüştür. Bu bilgilerden katılımcıların genç yaşlarda oldukları, ailelerin her ne kadar çoğunluğunun ilköğretim ve ortaöğretim eğitimi almış olsalar da çocuklarının lisans eğitimine önem verdikleri çıkarılabilir.

Çalışmada kişiliğin sanat okuryazarlığını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Buna göre kişilik düzeyi arttıkça sanat okuryazarlığı da artmaktadır. Bu bulgu, kişiliğin sanatla ilgili yönünün artması ile sanat okuryazarlığının artacağı şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan literatürde kişilik ile sanat okuryazarlığı arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların yeterli düzeyde olmaması nedeniyle elde edilen bu bulgu katkı niteliğindedir.

Çalışmada ayrıca kişiliğin sanata karşı tutumu pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Buna göre kişilik düzeyi arttıkça sanata karşı tutum da artmaktadır. Bu bulgu kişilik özelliklerinin farkında olan bireylerin sanat konusunda daha eğilimli oldukları şeklinde yorumlanabilir. Literatür incelendiğinde kişilik ile sanata karşı tutum ilişkisini inceleyen bir çalışma olmadığı gözlemlenmektedir ve elde edilen bu bulgu literatüre katkı olarak ifade edilebilir.

Çalışmanın zaman, maliyet ve katılımcıların ankete yeterince zaman ayıramamaları gibi kısıtlayıcı unsurları bulunmaktadır. Sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum konusunda gelişim kültürü, duygusal ve kültürel zekâ, psikolojik zengin yaşam, yaşam tatmini gibi kavramların etkisi incelenebilir. Ayrıca nitel analiz yöntemiyle sanata karşı tutum konusu yetişkinler üzerinde incelenebilir. Yine yetişkinler örnekleminde sanat okuryazarlığı ve sanata karşı tutum, demografik özellikler açısından araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Ayaydın, A. ve Kurtuldu, M. K. (2010). Sanat eğitime yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 201-210.
- Ayaydın, A., Kurtuldu, M. K. ve Dayı, B. A. (2018). Öğretim elemanlarının sanata karşı tutumlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi (Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği). *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (41), 1-10.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000). *Research methods in education*, (5th ed). Routledge Falmer, Taylor&Francis Group.
- Çiçek, İ. ve Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137-147.
- Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2006). Örgütlerde inançlar-tutumlar, tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri, bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(1-2), 373- 404.
- Dede, H. (2016). Öğrencilerin sanata karşı bakış açılarını ortaya koymaya yönelik bir tutum ölçeği. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(25), 1559-1576.
- Dikici, A. (2006). Sanat eğitimi ve öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 31(139), 3-9.
- Doğan, M. (2023). Müzik öğretmeni adaylarının sanat okuryazarlığı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 677-695.
- Durna, U. (2005). A tipi ve B tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 275-290.
- Erdal, B. (2009). *Müzik türlerinin tercih edilmesinde kişilik özellikleri ve beğeni ilişkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Erkuş, A. ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalışanların çatışma yönetim tarzlarına etkisi: Savunma sanayiinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 213-243.
- Furnham, A. and Chamorro-Premuzic, T. (2004). Personality, intelligence, and art. *Personality and Individual Differences*, 36, 705–715.
- Gökdeniz, İ. ve Merdan, E. (2011). Kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(2), 23-36.
- Hazar, Ç. (2006). Kişilik ve iletişim tipleri. *Selçuk İletişim*, 4(2), 125-140.
- Horzum, M. B., Ayas, T. ve Padır, M. A. (2017). Beş faktör kişilik ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 7(2), 398-408.
- Laçınbay, K. ve Yılmaz, M. (2020). Görsel sanatlar ders materyali geliştirme sürecinde arcs motivasyon modelinin kullanımı. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), 468-481.
- Laçınbay, K. (2021). Plastik sanatlar ve psikoloji için ortak bir buluşma noktası: sanat motivasyonu. *Journal of History School*, 51,1226-1245.
- Mollaoğlu, S. ve İlhan, A. Ç. (2022). Sanat eğitimi ile ilgili bölümlerde öğrenimini sürdüren öğrencilerde sanat okuryazarlığının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(4), 604-613.
- Mount, M. K., Barrick, M. R., Scullen, S. M., and Rounds, J. (2005). Higher-order dimensions of the big five personality traits and the big six vocational interest types. *Personnel psychology*, 58(2), 447-478.
- Nadir, K. ve Aslı, Y. A. (2025). Güzel sanatlar liselerinde öğrenim gören öğrencilerin çalgı eğitimi dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yegah Müzikoloji Dergisi*, 8(1), 352-372.
- Per, M. (2010). *Resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin resimlerinde tercih ettikleri renkler ile kişilik yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pervin, L. A. and Cervone, D. (2010). *Personality theory and research* (11. Edition). Hoboken, NJ: Wiley.
- Rammstedt, B. and John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 203-212.
- Rosenbluh, E. S., Owens, G. B. and Pohler, M. J. (1972). Art preference and personality, *Br. J. Psychol.* 63(3), 441-443.

- Şenel, O. (2014). Müzik tercihinin karmaşık arka planı. *Journal of International Social Research*, 7(30), 213-227.
- Türkoğuz, S. ve Yayla, Z. (2011). Fen ve sanat konularının bütünleştirilmesine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Millî Eğitim*, 40(190), 256-268.
- Uzun, Y. ve Kalyoncu, R. (2022). Okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının kişilik özelliklerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutumları. *Millî Eğitim*, 51(236), 2801-2814.
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Lazer Ofset Matbaa Tesisleri.
- Yıldız, U. (2022). Güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin sanat eğitime yönelik tutumları ile sanat okuryazarlığı ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Academic Social Science Studies*, 15(92), 223-236.
- Yücel, C. ve Taşçı, S. K. (2008). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve örgütsel vatandaşlık davranışı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 685-706.
- Yücetoker, İ. (2014). Sanat okuryazarlığı ölçeğinin hazırlanması ve geliştirilmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 2(1), 112-126.
- Yücetoker, İ. (2015). Güzel sanatlar eğitimi öğrencilerinin sanat okuryazarlığı düzeylerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (62), 669-676.

EXTENDED ABSTRACT

Art is recognised as one of the most effective means of expression that allows individuals to express their feelings, thoughts and values in aesthetic forms. Art not only reflects the inner world of the individual but also assumes an important function in the transfer of social values, cultural heritage and collective memory. In this respect, art is one of the dynamics of social transformation as well as individual development. This transformative power of art on societies makes it not only an aesthetic endeavour but also an effective tool in many fields from education to culture, economy to social awareness. Art education is the basic process that enables individuals to meet this power. Art education, especially in fine arts faculties, aims to enable individuals to acquire artistic skills and to develop awareness, understanding and attitude towards art. Thus, art education both develops the individual's aesthetic perception and contributes to creative and critical thinking skills.

Although many factors play a role in the effective and efficient execution of art education, one of the most fundamental factors that directly affects the success of this process is the attitudes of art educators towards art and art education. Art education is not only limited to the transfer of technical knowledge and skills but also includes multidimensional competences such as aesthetic

sensitivity, creativity and critical thinking. In this context, the level of sensitivity of the art educator towards art has the power to directly shape the students' perspectives, interest levels and motivations towards art. The educator's approach to art with a sincere commitment and consciousness prepares the ground for students to establish a deeper bond with art, to adopt art as a form of expression, and to become more willing and productive individuals in this field.

Determining the attitudes of individuals who receive education especially in teacher training institutions and who will assume the role of art educators in the future towards art in early periods and supporting them in this direction is extremely important in determining the direction of art education and developing education programmes. The development of positive attitudes towards art by these individuals will not only increase their professional competences but will also make positive contributions to the artistic and aesthetic development of the individuals they will raise.

In this framework, individuals who have a positive attitude towards art are also expected to have a high level of art literacy skills. Art literacy is a multifaceted competence area that covers the individual's ability to understand, interpret, evaluate, analyse and reflect on this accumulation in the artistic production process. This concept has a central place in today's contemporary understanding of art education and is considered one of the basic components that support the cultural, aesthetic and creative development of the individual. Therefore, both the development of a positive attitude towards art and the development of art literacy skills by art educators constitute the building blocks of an effective art education process.

Art literacy includes not only having artistic knowledge but also the skills of interpreting, analysing and blending this knowledge with an aesthetic perspective. In this context, art literacy is an important competence in terms of both professional and individual development. The high level of this type of literacy, especially in individuals receiving fine arts education, enables them to comprehend art not only as a technical activity but also as an intellectual and cultural field. On the other hand, attitude towards art refers to the feelings, thoughts and behavioural tendencies of the individual towards art. Elements such as participation in artistic activities, believing in the necessity of art, and developing personal aesthetic taste constitute the basic components of this attitude. Since attitudes are one of the factors that directly affect the success of the individual in the learning process, determining the attitude developed towards art is of great importance in terms of evaluating the effectiveness of art education.

Individuals' interests and attitudes towards art can be shaped under the influence of many variables. One of these variables is personality traits. Personality refers to the psychological structure of the individual, which is shaped by the interaction of innate characteristics and environmental factors and is effective in determining the behaviours, preferences and attitudes of the individual. In the literature, various findings have been reached that personality is effective on the individual's relationship with art. For example, there are studies showing that personality traits are effective on music or colour preferences. However, studies examining the effect of personality on art literacy and attitude towards art are limited. This study was conducted to fill this gap and to understand the effect of personality on artistic competencies. In this context, the effect of personality traits on art literacy and attitude towards art was examined and it was aimed to evaluate this relationship in the sample of fine arts faculty students.

The research was carried out based on a quantitative research method and relational survey model was adopted. The sample of the research consists of a total of 392 students studying at the faculties of fine arts of five different universities in Turkey. Data were collected through an online questionnaire. The questionnaire consists of four parts; in addition to demographic questions, the Five Factor Personality Scale (Rammstedt & John, 2007; adapted into Turkish: Horzum et al., 2017), The Art Literacy Scale (Yücetoker, 2014) and The Attitude Towards Art Scale (Dede, 2016) were used. The reliability coefficients of the scales applied were high (personality $\alpha=.924$; art literacy $\alpha=.926$; attitude towards art $\alpha=.821$), which shows that the data obtained are reliable in terms of analysis.

The findings revealed that there were positive and significant relationships between personality traits and both art literacy and attitude towards art. According to the correlation analysis, $r=0.305$; $p<0.01$ between personality and art literacy and $r=0.236$; $p<0.01$ between personality and attitude towards art. In the regression analysis, the effect of personality on art literacy was 9% ($R^2=0.093$) and the effect of personality on attitude towards art was 5% ($R^2=0.056$). According to these results, it is understood that individuals with a high personality level are more successful in accessing artistic knowledge, interpreting this knowledge and establishing a relationship with works of art; at the same time, they develop a more positive attitude towards art. The findings show that institutions providing art education should develop holistic programmes that not only provide technical knowledge and skills but also support personality development.

As a result, it can be said that an individual's personality traits affect his/her success in the art education process and his/her perception towards art. In this context, structuring art education programmes by considering individual differences will increase art literacy and a positive attitude towards art. Making the educational content compatible with the personality structures of the students will increase their learning motivation and strengthen their aesthetic sensitivity towards art. In future studies, the relationships between art literacy and variables such as cultural intelligence, life satisfaction, and psychological well-being should be examined; in addition, more in-depth analyses of individuals' artistic experiences should be conducted with qualitative methods. Enriching art education with personality-based approaches will create a more effective, inclusive and sustainable learning environment.